

Sra Ammas ¹ön
Skyfts hb
SK.Tro och sed om skörden i gamla tider

Allt sedan jag var barn, har jag varit intresserad av att höra äldre människor berätta om vad som hänt och talats i gamla tider; och har jag även hört något om tro och sed om skörden här nere i St. Hammar församling.

För i tiden odlas det mycket lin här, och ännu kvarstår ett gammalt fallfärdigt ruckel, som var en s. k. "brydestua".
Da' linfället stod i blomning hörde till god sed, att när man bonaden och buga djupit för linet. En kvinna skulle niga så vackert som möjligt, Linet hedrades på detta sättet, emedan det vare människans första och sista klädnad. Brydegillena som hölles i brydestuan da' linet bröts, var ett efterlängtat nöje. Da' rankedes det alltid både mycken och god traktering. Under de långa kvällarna synskattes ju i regeln pigorna med att spinnna garn. De skulle da' akta sig för att låta någon främmand person försöka spinna deras höer eller blåer, som linstågona benämndes; det kunde nämligen hända att de hade ont i sinnet, och fingo de aldrig så lite spinna några varv så bleve, såväl linstågarnet som linnerväven ovanligt dåliga och sköra.

På de magra sandfälten i västra delen av församlingen

vollades rätt så mycket med rappris. Vid rappris-skörden var det alltid många kvinnor och barn som hjälpte till. Det var alltid "förfärligt roligt" som de gamla berättat.

Potatisen är ju ej så gammalt datum, den kom ju till i senare tider och blev ej så allmänt spridd bland allmogen med det samma. Den första tiden hade man blott sett några "tyd" i haven. Dessa potatis potades upp om hösten med ett krokningsjärn. Om söndagarna eller vid högtidliga tillfällen serverades det två kokta potatis till var person. Det var en läckerhet då. Med tiden blev ju potatisodlingarna större och potatisen en daglig spis, som serverades i överflöd. Den nye potatis-skörden fick dock ej ätas, förän den dagen kom då man skulle hösta råg. Ända till dess fick man äta av den gamla skörden. Denna sed var allmän och höll i ända till åren 1905-1910. Då de stora potatisfälten skulle skördas, eller plockas upp som det hetar, budade man i regel så många personer att det gick undan på en dag. Det var ju regelut kvinnor och barn som utförde potatisplockningen. En dräng plöjde först i raderna med ett arder. De som plockade upp voro två om varje korg. Om kvällen, då man var färdig bestod "jäntofflegille": Potatisgröt och fläsk, risengröt och kaffet och kakor.

Om sädesfältens skörd har ju berättats mycket. Jag skal endast skildra något av detta. Rågen var det sädeslag som först skördades. Då var det stora dagen. Då fick man börja äta av årets potatis. I regel hade ett lam stektats, och till middags målet bjöds köttsoppa. Till "middaftonen" äts "länge fisk och risengröb." Till var måltid även "darran" om morgonen

3) St. Hammars församling
St. Hammars församling

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

4048

(Opp) Edvin Ekström
St. Hammars Kungälv

hörelse de nnye "prantofflerna". De säden köades in och lades samman i "laegol" eller "stacka", ställde man alltiel ~~för~~ först två "nejer" ~~för stacka~~ alldeles rätt nnye mitt i stacken. Detta gjordes i varje stack eller laegolo. När sedan stackarna skulle tröska lade man undan dessa nekar. De fingo endast användas till julhävar eller till att ge de fattiga. Detta bruk iakttog man ganska nnye. En krossmande skörd kunde annars stå fel. Då hösten var slut blev det "höstegille". På höstegillet bjöds först ~~ett~~ kaffe och rikligt med ~~ett~~ kakor av allehanda slag samt brännvin till dearlana. Omkring kl. 5 var det middagsmål med slutt fisk och risengröt och "formekager" och sylt. Senare på kvällen vidtog dansen på "loen" eller ibland i "salen". Byens drängar och föser voro naugrant tillstädes. De blevo också såväl som husets folk bjudna på kaffe och kakor och brännvin om kring kl. 7 på kvällen. Dansen slutade först efter midnatt. De äldre "mannane" brukade alltiel spela knock. Under kortspelet drack man alltiel "lodd" som bestod av en blandning av het vatten, socker och rum eller någon annan spiritvare. Vi elvatiden serverades höstefolket "don-are", denna måltiel var vanligen smör och bröd och många sorters pålägg samt sylt och rödbetar. Vid midnatttiel serverades kaffe, kakor och brännvin till såväl husets folk som den tillstädes komne ungdommen. I regel slutade nu höstegillet. Man tackade och bad godnatt, samt önskades välkommen igen till nästa års höst och höstegille.

Det är ju ej mycket jag skildrat av det många jag hört, men det är kanske andra, som berättat så mycket mer.

Signatur

"Hutodikt"

Edvin Ekström, St. Hammars Kungälv